

Република Македонија
Президент

**Обръщение на
Президента на Република Македонија,
Негово Превъзходителство д-р Георге Иванов,
пред Атлантическият Клуб в България**

София, 7 Октомври, 2015

**Уважаеми гости,
Превъзходителства,
Дами и Господа,**

За мен е чест да се обърна към Атлантическият Клуб в България, в компанията на хора, които са се отдали на великия европейски и евроатлантически проект.

Преди шестдесет години, през 1955 г., когато лидерите на комунистическите режими на седем страни от Централна и Източна Европа, водени от Съветския съюз, подписаха Варшавския договор, те дори не са си представяли, че той ще се разпадне само след 35 години. Те никога не са си представяли, че един ден техните страни ще станат пълноправни членки на НАТО, и че НАТО ще проведе една от своите срещи в същия град, в който те подписаха Варшавския договор.

Доколкото съм запознат, дебатът покрай разпадането на Варшавския договор в България е бил инициран от нашия домакин тази вечер д-р Соломон Паси. Първия път, когато чух за него, аз бях млад интелектуалец, живеещ в последните дни на Югославия. По това време следвах и изучавах с голям интерес и любознателност процеса на демократизация и либерализация на страните в Централна и Източна Европа. Позитивните ми преживявания от Кръглата маса в България бяха изключително интересни в този смисъл; Кръгла маса, която включва Правителството, но също така и цялата Българска опозиция и най-вече добре познатия Желю Желев, който беше не само първенец, но и движеща сила на демократичните процеси, които завзеха Република България.

Точно по време на тази историческа Кръгла маса младият Соломон Паси взе участие и същата година той внесе предложение за членството на България в НАТО и Европейския съюз. Нека ви припомня, че по това време Македония и България все още бяха разделени от Желязната завеса.

Разбира се, дори и тогава Европейският съюз демонстрира мощността си да привлича членове. Много от нас вярваха в Европа като проект за мир или както аз обичам често да го наричам: Pax Europaea. Днес най-голямото доказателство, че Европейският съюз заслужава Нобеловата награда за мир са мигрантите и бежанците. За тях Европа е място на мир, защита, стабилност и добро управление, символ на спокоен и процъфтяващ живот.

В този размирен период Република Македония все още беше част от федерация от държави, които официално не принадлежаха нито към Запада, нито към Изтока. И все пак, от първия ден на нашата независимост ние знаехме много добре къде принадлежим – към голямото европейско и евроатлантическо семейство. Всички парламентарни партии в първото демократично събрание се застъпиха за демократизация, европизацията и евроатлантизацията на страната.

Това е периодът, когато се състоя нашето запознанство със Соломон Паси. През 1993 г. той планира учредяването на Атлантически съвет в Македония; аз организирах среща между него и Министъра на отбраната на Македония. Съдбата искаше нашето приятелство да започне и да бъде коронясано от Атлантическия съвет. По това време и аз, и д-р Паси бяхме ентузиастични с величествени идеи, а сега сме оптимисти с много опит зад гърбовете си.

Официално на 23-ти декември 1993 г. Македонският съвет прие решение за членството на Република Македония в НАТО. Това историческо решение беше подкрепено не само от политическите партии, но и от цялото Македонско общество, независимо от етнически, религиозни и други различия.

Единството, което поддържахме до този ден, ни помогна да преинем успешно през най-трудната част от европейския и евроатлантическия път, който беше и все още е изпълнен с блокади.

Република Македония беше една от първите държави, които подкрепиха инициативата „Партньорство за мир“, чиито член ние станахме на 15 ноември 1995 г. Чрез това партньорство ние постигнахме три неща. Първо, започнахме реформирането и приспособяването към критериите на НАТО. Второ, заздравиохме връзките си за сигурност с алианса. Трето, установихме добро военно сътрудничество със страните от региона и най-вече с нашите съседи.

През 1996 г. ние бяхме приети в Северноатлантическия съвет за сътрудничество, който по-късно беше трансформиран в Съвет за евроатлантическо сътрудничество.

По време на конфликтите в Югославия, когато присъствието на НАТО беше необходимо, за да успокои региона, ние си сътрудничехме тясно с нашите партньори от Алианса. Предоставихме ресурсите, земята и въздушните си коридори, тренировъчните си полета. По време на кризата в Косово изразихме солидарност и дадохме убежище на повече от 350 000 бежанци от Косово.

През 1999 г. станахме кандидат член на Организацията и бяхме приети в т.нар. План на действие за членство в НАТО. От тогава до днес ние сме завършили 16 Плана на действие.

Въведохме усърдни и фундаментални промени в сектора за сигурност. В продължение на шест години съм бил върховен главнокомандващ и с гордост мога да кажа, че сме изградили професионална, технически модерна армия. Нашата армия е готова да защитава Македония, но също така и да участва активно в опазването и създаването на свободни и демократични общества извън Македония.

Армията на Република Македония е призната и наградена от чужди държавници и командири на партньорски армии с над 2800 накити, и си има причина за това:

490 македонски миротворци са участвали в 9 ротации в мисията "Свобода за Ирак"; над 2 400 миротворци участваха в 27 ротации на ISAF (Международни стабилизиращи сили в Афганистан), включително сложната мисия PHOENIX. Имали сме 4 ротации в EUFOR и 15 ротации в рамките на мисията на ALTEA в Босна и Херцеговина. Днес, освен ALTEA, нашите миротворци вземат участие и в мисията "Решаваща подкрепа" в Афганистан и UNIFIL в Ливан.

Македонският принос не е символичен, той е от съществено значение. В един момент, ние бяхме на трето място по принос на глава от населението, споделяйки визията за свободен и демократичен свят. Имали сме повече войски в Афганистан от 90% от държавите-членки на НАТО.

Ние споделяме едни и същи ценности, интереси и приоритети с НАТО. Ние споделяме задължения, задачи и отговорности с НАТО. Но защо правим всичко това? Защото от първия ден на независимостта си имаме визията за бъдеще като част от алианса.

Има много причини за това, но аз ще назова само три:

Първо, НАТО е най-успешният алианс в историята, който победи Варшавския договор и спечели Студената война.

Второ, НАТО има визия за обединена и свободна Европа като зона на мир. Това е част от нашата визия за Европа като проект на мира.

Трето, НАТО се основава на универсални принципи и цели, съдържащи се в Хартата на Обединените нации - на принципите на демокрацията, индивидуалните свободи и върховенството на закона.

За да се реализират тези благородни цели, НАТО черпи енергия, жизненост и сила от принципите на нейното функциониране: единство, единодушие и солидарност, когато става въпрос за решения от стратегическо и историческо значение.

Скъпи приятели,

Това множество от цели и визии, ценности и принципи, за съжаление потъна на срещата на НАТО в Букурещ през 2008. В случая с интеграцията на Република Македония, НАТО демонстрира нерешителност, липса на единство, раздор и неспособност да вземе стратегическо решение.

От този момент други центрове на власт в света тестват НАТО чрез случая с Македония. В нашия случай много от слабите места на НАТО излязоха на бял свят.

Македония е класически пример за това как НАТО не трябва да се отнася към страна кандидатка. Но какъв урок може да се научи от случая на македонската евроатлантическа интеграция? Има няколко такива.

Първият урок – НАТО се превърна в заложник на конкретни интереси на своите държави-членки, а не на европейското и евроатлантическото бъдеще. Следващата година ние очакваме срещата на НАТО във Варшава. Варшавският договор е премахнат, Студената война приключи, Желязната завеса падна. И все пак, все още се издига една много неестествена стена в Европа - блокадата на европейската и евроатлантическата интеграция на Република Македония. Тази стена е успяла да остане непоклата поради безотговорното поведение на южната ни съседка. Отбраното общество, което управляваше Гърция доскоро, изглеждаше застинало във времето на Студената война и беше в блажено неведение от новата балканска и европейска реалност. Когато стана ясно, че с падането на Югославия, Република Македония ще започне свой собствен път към независимост, вместо да ни подкрепи, то измисли проблема с името, за да ни блокира. То ни беляза като заплаха за сигурността и стабилността в Европа, въпреки че от самото начало, използвайки всичките си ресурси, ние се посветихме да допринесем към същата европейската стабилност и сигурност.

Вместо решителност и единство, в Букурещ, НАТО демонстрира слабост и фрагментация. Държавите-членки си позволиха да бъдат подведени от южната ни съседка. Криейки се зад принципа на консенсус, Гърция не само постави НАТО в неприятна ситуация да защитава позиции, които са сами по себе си незащитими, но също така поставят под въпрос стабилността и сигурността на нашия регион.

От членовете на алианса се очаква по всяко време да спазват и да бъдат в съответствие с целите и принципите на Организацията и то не само риторично, но и в действителност. С поведението си те служат за пример на бъдещите членове. Какъв пример дава южната ни съседка? Тя само показва, че НАТО може да се обърне срещу собствените си принципи, за да удовлетвори безпринципни искания.

Вторият урок е този на двойните стандарти. С 16 завършени Планове на действие, Република Македония държи рекорда на Гинес. Ние имаме най-проверената армия в историята на НАТО, готова за най-сложните мисии и операции, и все пак не сме член. Страните, които изоставаха от нас от гледна точка на спазването на критериите, се присъединиха към НАТО първи. Иначе казано, ние покрихме критериите на НАТО отдавна, но все още не сме получили заслужения си статут на член. Планът на действие за членство вече загуби положителните си ефекти и се превърна в контра-продуктивен. Преминаване към завършване на 17-ти План за действие не може да бъде заместител на пълната интеграция и пълноценното членството на Република Македония.

Представете си следната ситуация: веднага след навършване на пълнолетие, сте си купили хубава кола и сте кандидатствали за шофьорска книжка с цялия си младежки ентузиазъм; 16 пъти вие успешно преминавате всички теоретически и практически изпити, и все пак някой, от лични подбуди, отказва да ви издаде шофьорска книжка. И така вие държите скъпата си кола в гаража. Същото важи и за Република Македония.

Третият урок е свързан с липсата на уважение към собствените си правила и принципи. НАТО, също като Европейския съюз, се основава на принципите на правовата държава и международното право, както и задължението този закон да се спазва. Въпреки това, НАТО не уважи решението на Международния съд от 5 декември 2011. Международният съд, който дебатира след образуването производство от страната ми, реши, че гръцката блокада за интеграция на Македония в НАТО е незаконосъобразна, и че задълженията поети на международно ниво са били нарушени.

Почти четири години са минали от обявяването на решението, както и две срещи на НАТО - в Чикаго и в Кардиф. Гърция имаше достатъчно време, за да се съобрази със задълженията, произтичащи от решението.

Прекарахме години в предупреждения, че случилото се с Република Македония е в нарушение на международното право, но никой не ни чу. Днес НАТО плаща висока цена. Липсата на уважение към най-високите съдебни органи е нарушило върховенството на закона и е отворило място за анархия в международните отношения. Неспазването на това решение прибавя аргумент към страната на тези, които оспорват факта, че НАТО е съюз, основан на принципи, а не само на гола, брутална сила.

Четвъртият урок е неочакването на демократичната воля на гражданите. Подкрепата на НАТО в самите държави-членки да намалява, отчасти се дължи на комфортната зона, предлагана от самото членство. Лесно е да критикуваш НАТО, когато си защитен от чадъра на НАТО. Във Великобритания нивото на подкрепа е 60%, в Германия 55% и само 49% в САЩ. В продължение на години Гърция и Турция държат рекорда по отношение на ниска обществена подкрепа на НАТО. В някои от сегашните страни-кандидатки общественото мнение е почти поравно разделено по отношение на членството им.

В случая на Македония, положението е коренно различно: над 80% от македонските граждани напълно подкрепят членството на Македония в НАТО. През последните 15 години нивото на нашата подкрепа на НАТО никога не е било по-малко от 71%, достигайки дори 94% в даден момент. Позволете ми да повтора това: 94% подкрепа на членството! Това не е признак на наивност, а на по-силно чувство за принадлежност. Нито една от политическите партии в Република Македония, или всички те взети заедно, е в състояние да спечели толкова гласове, колкото НАТО има поддръжници в този момент. Това е и основната сила на интеграциите – да обединяват и мотивират цялото общество към постигане най-високи ценности, стандарти и критерии. Нашите партньори знаят това много добре.

Тук стигаме до петия урок, който обединява всички предишни – без да обръщаме внимание на силата на пространството. Оказва се, че много от тях са забравили уроците си в геостратегията. През 21-ти век, териториално суверенните държави са изправени пред нови, нетериториални заплахи. Броят на междудържавните конфликти е намалял, но в същото време сме свидетели на покачващ се брой на конфликти в самите държави.

За съжаление, голяма част от тези конфликти се провеждат в непосредствена близост до Европа.

Ситуацията в Украйна провалените държави и опустошените общества в Северна Африка и Близкия изток, описват кръг от конфликти около Европа. Ние сме изправени пред глобална заплаха от бурен екстремизъм и чуждестранни терористични бойци. В такива сложни обстоятелства, южното крило на НАТО има ключова роля в опазването на европейската стабилност и сигурност. И това южно крило на НАТО е уязвимо, точно заради блокадата на Македония.

Всеки военен стратег е запознат с принципа на Сун Дзъ, авторът на Изкуството на войната, който сравнява армията с вода. Водата никога не тече нагоре, вместо това, предпочита пътя на най-малкото съпротивление. Отново ни беше напомнено за това от реките от бежанци, пътуващи единствено и само през македонския коридор.

Опитът досега показва, че разширяването на НАТО го прави само по-силен, и никога по-слаб. Но историята също показва, че разширяването е по-добро като инструмент за предотвратяване на конфликти, а не като инструмент за справяне с кризи. Със самия факт, че не поставя Македония под чадъра си на сигурност, Алиансът извършва стратегическа грешка и създава територия на по-слаба съпротива. С отлагане на разширяването си, НАТО създава проблем на собствената си територия. Този проблем е под формата на вакуумно пространство. Блокадата на евроатлантическата интеграция на Македония е пример за това как не трябва да се изгражда сигурност в региона.

Уважаеми участници,

Опитът през 20-ти век е показал, че не може да има стабилна Европа без стабилна Югоизточна Европа, както и че не може да има стабилна Югоизточна Европа без стабилна Македония. И дългосрочната стабилност на Република Македония ще бъде циментирана от членството в клуба на демократичните, проспериращи европейски и евроатлантически народи.

И все пак, ние сме изправени пред един парадокс: докато Източните Балкани станаха част от Запада, НАТО и ЕС, Западните Балкани останаха във вакуума между Изтока и Запада. В случая на Македония, изглежда, че Западът не ни иска, а Изтокът вече се е отрекъл от нас.

Срещата на НАТО във Варшава е историческа възможност да се унищожи, веднъж и завинаги, последната стена, която разделя Европа от самата Европа. Но, както казах в началото, ако по-рано ние бяхме ентусиасти с големи идеи, сега сме оптимисти с богат опит зад гърбовете си. И опитът показва, че за съжаление Македония най-вероятно няма да стане страна-членка на НАТО във Варшава.

Това няма да бъде просто още едно поражение за Македония и поредната дипломатическа победа за Гърция. Това ще бъде поражение за тези, които събориха, и победа за онези, които вдигнаха Желязната завеса. Това ще бъде победа за призрака на Варшавския договор и поражение за НАТО, и духа на европеизма и атлантизма на свободата и демокрацията.

Докато Варшавския договор разделяше, НАТО обединяваше Европа. И вместо символично и веднъж завинаги да се сложи край на призрака на Варшавския договор следващата година във Варшава, той най-вероятно ще продължи да живее чрез блокадата на Македония.

Представете си сложността на този парадокс. Европа не може да се счита за едно цяло без Република Македония. И вместо обединение, НАТО най-вероятно ще раздели Европа във Варшава, точно както Варшавският договор я раздели преди 60 години. И това най-вероятно ще се състои на същата маса.

Това ще се случи, освен ако страните-членки на НАТО не направят нещо, за да съживят истинския дух на атлантизма.

Къде виждаме ролята на Република България във всичко това?

За разлика от отношенията с южната ни съседка, най-новата глава в македонско-българските отношения беше успешно отворена.

Президентът Желев изигра историческа роля в международното признаване на Република Македония, но също така и в предотвратяването на опитите Македония за пореден път да се превърне в ябълката на раздора на Балканите. В началото на нашата независимост той отхвърли безпринципната оферта от страна на Атина да обсъдят Македония без македонците. И вместо да стане част от сценария, скалъпен от Милошевич и Самарас, България първа призна Македония, като по този начин даде пример на други държави. Ние никога няма да забравим това. Ето защо в знак на благодарност на 15 януари 2010 г. аз наградах президента Желев с ордена "8^{ми} септември". Също така през 2012 г. бе взето решение в негова чест да кръстим една от улиците на Скопие.

Само двайсет дни преди това, когато влезе в сила либерализирането на визовия режим за македонските граждани, заедно с бившия президент Първанов отворихме Деве баир - ГКПП Гюешево. С това ние символично вдигнахме разграничението на Желязната завеса, което разделяше Европа на две части.

Желязната завеса изчезна от границата, но за съжаление не и от съзнанието на някои хора от двете ѝ страни. Тази умствена Желязна завеса обременява отношенията между двете държави, които трябва да таят най-приятелски и близки отношения и чувства.

Скъпи приятели,

Често казвам, че ние на Балканите трябва най-накрая да се научим да караме кола. Тези, които могат да карат трябва да гледат напред и следователно предното стъкло е много по-голямо от огледалото за обратно виждане. На Балканите огледалото за обратно виждане, което използвахме да се обръщаме назад към миналото, беше толкова голямо, че не можехме да видим какво е пред нас, в бъдещето. Това е причината, поради която имаше толкова много инциденти и конфликти на Балканите.

Но, ако някой знае как да кара кола на Балканите, то със сигурност това е д-р Паси. Чух, че известният му Трабант, който се е превърнал в символ на европейската и евроатлантическата интеграция на Република България, сега е изложен в музей. Ето защо днес, когато по навик се случи да погледнем в огледалото за обратно виждане за дълго време, имаме нужда от повече хора, които са добри шофьори, визионери, хора, които са ориентирани към бъдещето, както в България, така и в Македония.

Време е да отворим нова глава в македонско-българските отношения, свободна от бремето на тези, които все още пазят Желязната завеса в съзнанието си. Имаме нужда от нова глава за европейското бъдеще на младите македонци и българи, за отворени и проспериращи Балкани.

И македонският, и българският проект за 21 век са неразделна част от европейския проект за 21 век. Време е да започнем работа по съдържанието на тези проекти, вместо да дълбаем в старите рани от нашето общо минало.

Лесно е да се намерят причини за спор, ако започнем допълнително да заплитаме вече преплетените възли на общата балканска история и ако започнем да отваряме стари рани.

Ние сме готови да подпишем Споразумението за добросъседски отношения въз основа на Декларацията за добросъседски отношения от 1999 г. Но аз вярвам, че същината, а не формалността, е ключът. Споразумението ще бъде само букви на хартия, ако не се направи промяна в отношенията ни, ако не успеем да разберем, че добросъседските отношения са двупосочна улица.

Скъпи приятели,

Това, което очакваме, е подкрепата на най-близката си съседка по отношение на членството ни в ЕС и НАТО. Очакваме го, защото вярваме в това, което Вацлав Хавел е казал преди 15 години, а именно, че има нещо по-велико от нашите национални интереси: принципите, зад които стоим. Принципите ни обединяват вместо да ни разделят. Нещо повече, те са мярка за легитимността и нелегитимността на нашите интереси.

Следващата година на срещата на НАТО във Варшава ние очакваме да видим как Република България завършва това, което хора като Желю Желев и Соломон Паси започнаха. И това е да допринесе за европеизацията на Балканите, като по този начин сложи край на балканизацията на Европа.

Благодаря Ви.